

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 3580
Tarih : 10.09.2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
KÜTÜPHANE VE ARŞİV
HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
Tarih: 11.09.2019
Sayı: -120.10-E.00000532427

E.00000532427

31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçiminde oyların ezici çoğunluğunu alarak seçilmiş olan Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediye başkanları, 19 Ağustos 2019'da İçişleri Bakanlığınca kamuoyuna duyurulmak suretiyle görevlerinden uzaklaştırılmış, yerlerine bahsi geçen illerin valileri görevlendirilmiştir. Eylül 2016'dan bugüne, ülkenin özellikle Kürt nüfusunun yoğun yaşadığı bölümünde olduğu görülen toplam 9 milyon 550 bin kişilik bir nüfusun, seçtiği kişiler tarafından yönetilememesinin ve son yıllarda sistematik olarak merkezi yönetimin, yerel yönetimler üzerinde vesayet denetiminin ötesine geçerek hiyerarşik ilişki kurma çabasının yarattığı sorunların tespiti, kapsamının belirlenmesi, gerekli tedbirlerin alınarak hukuka uygunluğun yeniden tesis edilebilmesine yönelik yol ve yöntemlerin araştırılması amacı taşıyan bir araştırma komisyonu kurulmasını, Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini ve bilgilerinizi arz ederim.

Mehmet Ruştü TİRYAKİ
Batman Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Hali hazırda 3 yıldır kayyım ile yönetilen Diyarbakır, Mardin ve Van büyükşehir belediyelerinin seçilmiş belediye başkanlarının neredeyse göreve gelir gelmez tekrar görevlerinden uzaklaştırılarak yerlerine görevlendirme yapılmasına dayanak yapılan başat sebep, büyükşehir belediye başkanları hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmalardır. Seçimlerin yapılmasından önce de mevcut olan bu soruşturma ve kovuşturmalara rağmen adaylıkları Yüksek Seçim Kurulunca kabul edilmiş ve seçimi kazanarak göreve başlamış belediye başkanlarının, uluslararası hukuka ve Anayasa'ya aykırı olarak vasi makamlarınca

görevlerinden alınmaları ve yerlerine valilerin görevlendirilmesi, seçilme hakkı ortadan kaldırılması demektir. Aynı zamanda etkisi ve sonuçları itibariyle Olağanüstü Hal dönemiyle sınırlı kalması gereken 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birlikte, 2016'dan itibaren seçtiği kişiler tarafından yönetilemeyen henüz seçme yeterliliğine haiz olmayanlar da dahil **3 milyon 685 bin 375** kişilik bu nüfusun seçme hakkının elinden alındığının ilanıdır. 2016 itibariyle görevlerinden uzaklaştırılarak yerlerine kayyım görevlendirilen belediye başkanlarının tamamına yakınının Demokratik Bölgeler Partisi'nden olması, 31 Mart 2019'da seçilen Diyarbakır ve Mardin Büyükşehir Belediye başkanlarının görevden uzaklaştırılması talebinin daha mazbataları dahi teslim edilmeden 1 Nisan 2019'da İçişleri Bakanlığı'na iletilmiş olması, isnat edilen suçun tespiti ve yaptırımların belirlenmesine yargının değil vesayet makamlarının karar vermesiyle iktidar değerlendirmelerinin mahkeme kararlarının yerini alması tüm bu sürecin hukuki değil siyasi olarak yürütüldüğünü göstermektedir.

GEREKÇE

Belediye başkanı, başkanvekili ve meclis üyesinin yerine İçişleri Bakanı ve valilerce görevlendirme yapılmasına olanak tanıyan ilk yasama girişimi 02.08.2016'da TBMM'ye sunulan "Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" ile başladı. Görüşmeler sırasında muhalefetin itirazlarıyla, seçilmiş olan başkanvekili ve meclis üyesi yerine vesayet makamınca görevlendirme yapılması kısmı kanun metninden çıkarıldıysa da 1 Eylül 2016 tarihli 674 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi'nde genişletilmiş kurallarla birlikte kendine yer buldu.

Bu KHK ile seçilmişlerin yerine "atanmışların" görevlendirilmesine imkân tanınması, yerel yönetimlerin özerkliğine doğrudan bir müdahale amacı güderken; İl Özel İdarelerinin bir nevi saf dışı bırakılması olarak değerlendirilebilecek Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının kurulmasıyla yerel yönetimlerin bizzat varlık nedenine müdahale edilerek siyasal iktidarın devam eden süreçte katı hiyerarşik bir merkezileşmeye gideceği de deklare edilmiş oldu.

Oysa Anayasa'nın 123. (İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.) ve 127. (Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.) maddeleri 674 sayılı KHK ile yapılmaya çalışılanın aksine mahalli idarelerin "yerinden yönetim ilkesi" ne uygun teşkilatlanması gerektiğini söyler.

Yine Türkiye'nin de uymayı taahhüt ettiği Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yerel özerklik kavramını tanımlarken, yerel hizmetlerin "doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemlerine göre serbestçe seçilmiş üyelerden oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır" ifadesini kullanmaktadır. Aynı şart, "yerel makamlara verilen yetkiler normal olarak tam ve münhasırdır. Kanunda öngörülen durumların dışında, bu yetkiler öteki merkezi veya bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz veya sınırlandırılmaz" diyerek -hukuka aykırı olarak Olağanüstü Hal bittikten sonra da geçerli olacak şekilde kanunlaştırılarak kapsamı genişletilmeye çalışılsa da- 674 sayılı KHK ile getirilen merkezileşme düzenlemelerinin uluslararası hukuka aykırı olduğunu kanıtlar.

Türkiye'de belediye başkanının görevinin son bulmasına ilişkin koşullar ve ilgili kurallar Anayasa'da ve Belediye Kanunu'nda düzenlenir. Anayasa md. 127, "mahalli idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve bu sıfatı kaybetmeleri konusundaki denetimin yargı yolu ile olacağı"nı düzenlerken; Belediye Kanunu md. 45 de belediye başkanlığı görevinin son bulması halinde duruma göre meclis tarafından yeni bir başkan veya başkan vekili seçileceğini hüküm altına alır.

674 sayılı KHK ile getirilen düzenlemelere bakıldığında ise Anayasa ve Belediyeler Kanunu'na aykırı olarak oluşturulmaya çalışılan yeni denetim mekanizması içinde yargı yolunun tamamıyla saf dışı bırakıldığı ve siyasal iktidar değerlendirmelerinin mahkeme kararlarının yerini aldığı sonucu ortaya çıkar. Belediye başkanlığının son bulunduğu hallerin varlığı kabul edilse dahi merkezi yönetimin, belediye meclislerine, görevden uzaklaştırılanların yerine belediye başkanı ya da belediye başkan vekili seçme şansı tanımaması yerel yönetimler için bir istisna hukuku yaratılmaya çalışıldığını açıkça gösterir.

E.00000532427

KHK'li oldukları gerekçesiyle HDP'den seçimi kazanan 6 belediye başkanından mazbatanın alınarak AKP' nin adaylarına verilmesiyle birlikte değerlendirildiğinde, 2016'dan beridir ülkenin bir bölümünde sürdürülen ve 9 milyon 550 bin kişilik bir nüfusu etkileyen kayyım politikasının yalnızca hukuki bir yerel demokrasi sorunu olmadığı, siyasal iktidarın bu belediyelerin bulunduğu coğrafyada seçim yoluyla başaramadığı siyasi dengeyi kendi lehine değiştirmek için olağanüstü hal düzenlemelerini kalıcı hale getirmeyi amaçladığı sonucunu gözler önüne serer.

Tüm bu nedenlerden yola çıkarak hukuka aykırı düzenlemelerle yerinden yönetim ilkesinin işlevsiz hale getirilmeye çalışılmasının yarattığı/yaratacağı sorunların tespiti, kapsamının belirlenmesi, gerekli tedbirlerin alınarak uluslararası hukuka ve Anayasa'ya uygunluğun yeniden tesis edilebilmesine yönelik yol ve yöntemlerin araştırılması elzemdir.

E.00000532427

1	MENSUR IŞIK	MUŞ	
2	GÜLISTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
3	ŞEVİN ÇOŞKUN	MUŞ	
4	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	SIİRT	
5	SIDIK TAŞ	SIİRT	
6	NİMETULLAH ERDOĞMUŞ	ŞANLIURFA	
7	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
8	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
9	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	
10	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
11	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
12	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	
13	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
14	MUAZZEZ ORHAN	VAN	
15	MAHMUT TOĞRUL	GAZİANTEP	
16	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	
17	SAİT DEDE	HAKKARİ	
18	HABİP EKSİK	IĞDIR	
19			
20	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	